

Vendim nr. 23 datë 25.04.2023

(V-23/23)

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga: Holta Zaçaj, Kryetare, Marsida Xhaferllari, Elsa Toska, Sonila Bejtja, Sandër Beci, Ilir Toska, Genti Ibrahimimi, Marjana Semini, Fiona Papajorgji, anëtarë, me sekretare Belma Lleshi, në datën 25.04.2023 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen me nr. 9 (K) 2022, që u përket:

KËRKUES: KUJTIM DOKU

SUBJEKTE TË INTERESUARA:

**INSTITUTI I SIGURIMEVE SHOQËRORE,
DREJTORIA RAJONALE E SIGURIMEVE
SHOQËRORE**

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimeve nr. 5596, datë 21.05.2013 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 1842, datë 09.09.2015 të Gjykatës Administrative të Apelit; nr. 00-2022-1625, datë 14.07.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

BAZA LIGJORE: Nenet 42, 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; ligji nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes Fiona Papajorgji, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të kërkesësit, i cili ka kërkuar pranimin e kërkesës, konstatoi mungesën e parashtrimeve të subjekteve të interesuara, Drejtorisë Rajonale të Sigurimeve Shoqërore (DRSSH) dhe Institutit të Sigurimeve Shoqërore (ISSH), si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkuesi Kujtim Doku ka shërbyer si oficer aktiv në strukturat e Forcave të Armatosura nga data 01.01.1971 deri në datën 01.10.1993. Me urdhrin nr. 2574, datë 18.10.1993 të ministrit të Mbrojtjes, kërkuesi, në detyrën komandant regjimenti k/tank pranë Repartit Ushtarak nr. 2112 Fushë-Krujë, është nxjerrë në rezervë me gradën “N/Kolonel” dhe është trajtuar me pagesë kalimtare për periudhën nga 18.10.1993 deri 18.10.1995, bazuar në nenin 16 të ligjit nr. 7496, datë 03.07.1991 “Për statusin e ushtarakut të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë” (*ligji nr. 7496/1991*) dhe VKM-në nr. 225, datë 29.05.1992 “Për trajtimin financiar të ushtarakëve që dalin në lirim nga zbatimi i reformës në strukturat e Forcave të Armatosura”. Atij i janë njohur vjetërsi shërbimi si ushtarak i shërbimit aktiv të përhershëm 22 vjet e 9 muaj dhe pagë referuese e llogaritur për funksionin organik që ka pasur në momentin e shkëputjes së marrëdhënies së punës në masën 18.306 lekë. Nga data 18.10.1995 deri në datën 31.12.1998 pagesa kalimtare i është ndërprerë.

2. Prej datës 01.01.1999 kërkuesi është trajtuar me pension të parakohshëm për vjetërsi shërbimi në bazë të vendimit për caktim pensioni nr. 173, datë 05.06.2000, sipas nenit 11 të ligjit nr. 8087, datë 13.03.1996 “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakut të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë, të ushtarakëve të Ministrisë së Rendit Publik dhe të Shërbimit Informativ të Shtetit” (*ligji nr. 8087/1996*), të ndryshuar me ligjin nr. 8521, datë 30.07.1999. Masa e pensionit të parakohshëm në këtë datë rezulton të jetë caktuar dhe paguar në shumën 8.000 lekë.

3. Në datën 14.05.2004 ka hyrë në fuqi ligji nr. 9210, datë 23.03.2004 “Për statusin e ushtarakut të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë” (*ligji nr. 9210/2004*), i cili në nenin 35 parashikonte të drejtën për pension të parakohshëm për oficerët, nënoficerët dhe ushtarët me pagesë/profesionistë me vjetërsi shërbimi 15 vjet për burrat dhe 12 vjet për gratë në masën 50 për qind të pagës mujore deri në plotësimin e kushteve për përfitimin e pensionit të pleqërisë. Në vijim është miratuar ligji nr. 9418, datë 20.5.2005 “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë” (*ligji nr. 9418/2005*), i cili është ndryshuar me ligjin nr. 9481, datë 16.02.2006. Ky i fundit është kundërshtuar në Gjykatën Kushtetuese (*Gjykata*), e cila, me vendimin nr. 9, datë 26.02.2007, ka vendosur shfuqizimin e neneve 1, 7, shkronjat “a” dhe “b” e 9 të tij.

4. Në zbatim të vendimit të Gjykatës është miratuar ligji nr. 10142, datë 15.05.2009 “Për sigurimin shoqëror suplementar të ushtarakëve të Forcave të Armatosura të RSH-së” (*ligji*

nr. 10142/2009), i cili parashikonte se pensioni i parakohshëm për personat që plotësojnë kushtet e përfitimit, është 50 për qind e pagës mesatare referuese mujore. Për çdo vit tjetër të vjetërsisë në shërbim, sipas përcaktimit, masa e pensionit shtohet me 2 për qind të pagës mesatare referuese. Masa e pensionit të parakohshëm, e llogaritur sipas pikës 1 të këtij neni, në çastin që lind e drejta për përfitim: a) për personat që nuk kanë paguar kontribute suplementare, nuk mund të jetë më e madhe se dyfishi i pensionit bazë, të përcaktuar nga Këshilli i Ministrave, në përputhje me ligjin nr. 7703, datë 11.05.1993 “Për sigurimet shoqërore në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar (ligji nr. 7703/1993); b) për personat që kanë paguar kontribute suplementare, nuk mund të jetë më e madhe se dyfishi i pensionit bazë, të përcaktuar nga Këshilli i Ministrave, në përputhje me ligjin nr. 7703/1993, shtuar me 2 për qind të pagës mesatare referuese, për çdo vit sigurimi suplementar. Në këtë rast, shuma e pensionit mujor të parakohshëm nuk mund të jetë më e madhe se dyfishi i pensionit bazë të pleqërisë, plus 20 për qind të pagës referuese të muajit të fundit të punës (neni 14, pikat 1 dhe 2).

5. Gjithashtu, ky ligj parashikonte se dispozitat e ligjeve nr. 8087/1996 dhe nr. 8661, datë 18.09.2000 “Për sigurimin suplementar të punonjësve të Policisë së Shtetit” (ligji nr. 8661/2000) zbatohen deri në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji. Pensionet e parakohshme për vjetërsi shërbimi dhe pensionet suplementare, të caktuara në përputhje me ligjet nr. 8087/1996 dhe nr. 8661/2000, si dhe ato të caktuara me vendime të gjykatave, pavarësisht nga mosha e vjetërsia në punë, në çastin e fillimit të së drejtës, do të rillogariten. Rillogaritja bëhet sipas rregullave të përcaktuara në këtë ligj dhe në bazë të pagave referuese, në çastin që i ka lindur e drejta për përfitim. Mbi këtë masë përfitimi të rivlerësuar zbatohen koeficientet e rritjes ose të indeksimit të pensionit, sipas vendimeve të veçanta të Këshillit të Ministrave, nga çasti i lindjes së të drejtës deri në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji. Masa e pensionit, e rivlerësuar si më lart, në datën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, vlerësohet si shumë përfundimtare e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi ose e pensionit suplementar (neni 29, pika 1).

6. Ligji nr. 10142/2009 është kundërshtuar në Gjykatë, e cila, me vendimin nr. 33, datë 24.6.2010, ka vendosur shfuqizimin e pikës 2 të nenit 14, si dhe të nenit 27 të këtij ligji. Në vijim, Këshilli i Ministrave ka nxjerrë aktin normativ nr. 5, datë 10.11.2010, i cili është miratuar me ligjin nr. 10367, datë 23.12.2010 “Për miratimin e aktit normativ, me fuqinë e ligjit, nr. 5, datë 10.11.2010 të Këshillit të Ministrave “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 10142/2009””. Sipas këtij akti normativ, pikat 1 dhe 2 të nenit 14 janë ndryshuar duke parashikuar se pensioni i parakohshëm, për personat që plotësojnë kushtet e përfitimit, është 1.5 për qind e pagës mesatare referuese mujore neto, për çdo vit shërbimi (pika 1). Në çdo rast, masa e pensionit të parakohshëm nuk mund të jetë më e ulët se pensioni bazë, i përcaktuar nga

Këshilli i Ministrave, në përputhje me ligjin nr. 7703/1993 (pika 2). Akti normativ dhe ligji miratues përkatës i janë nënshtruar sërish kontrollit kushtetues nga Gjykata, e cila, me vendimin nr. 2, datë 18.02.2013, ka vendosur rrëzimin e kërkesës.

7. Për sa i përket kërkesit, bazuar në nenin 29 të ligjit nr. 10142/2009, DRSSH-ja, Tiranë ka rillogaritur masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, duke i njohur atij si masë përfundimtare nga data 01.07.2009 pensionin e parakohshëm në shumën 10.576 lekë.

8. Kërkesi ka pretenduar se llogaritja e pensionit ishte bërë në mënyrë të gabuar, arsye për të cilën i është drejtuar gjykatës me padi me objekt detyrimin e DRSSH-së, Tiranë të vendosë dhe paguajë masën e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi në përputhje me nenin 11 të ligjit nr. 8087/1996, duke e rritur dhe indeksuar atë nga data 01.01.1999 deri në plotësimin e kushteve për pension pleqërie; detyrimin e DRSSH-së, Tiranë të paguajë diferencat e krijuara midis masës së pensionit sipas ligjit nr. 8087/1996 dhe pensionit të paguar nga data 01.01.1999 e në vijim deri në plotësimin e kushteve për pension pleqërie; detyrimin e DRSSH-së, Tiranë të paguajë kamatëvonesat për shumën e diferencave që rezultojnë nga data 01.01.1999 e në vijim; detyrimin e DRSSH-së, Tiranë për të shpërblyer humbjen pasurore nga ulja e pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi, duke kthyer (paguar) begatimin pa shkak të ligjshëm të kërkesit në vlerën e masës së diferencës së vlerës midis pensionit sipas ligjit dhe pensionit të paguar nga data 01.01.1999 deri në marrjen e vendimit.

9. Me vendimin nr. 5596, datë 21.05.2013, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur: *“Pranimin pjesërisht të kërkesëpadisë. Detyrimin e të paditurit Drejtoria Rajonale e Sigurimeve Shoqërore Tiranë të paguajë paditësit Kujtim Doku diferencat e papaguara të pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi prej datës 01.01.1999 deri në datën 30.06.2009 në masën 818.370 (tetëqind e tetëmbëdhjetë mijë e treqind e shtatëdhjetë) lekë. Rrëzimin e kërkesëpadisë për pjesën tjetër si të pabazuar në prova dhe në ligj.”*. Kjo gjykatë ka arsyetuar se bazuar edhe në aktin e ekspertit kontabël, kërkesi duhet të trajtohej me pension të parakohshëm në masën 13,169 lekë dhe jo 8,000 lekë për periudhën nga 01.01.1999 deri 30.06.2009. Me ligjin nr. 10142/2009, i cili ka hyrë në fuqi në datën 01.07.2009, pensioni do të llogaritej sipas dispozitave të këtij ligji, të cilat ndryshojnë nga ligji nr. 8087/1996, i ndryshuar me ligjin nr. 8521/1999. Kundër këtij vendimi kanë ushtruar ankim palët ndërgjyqëse.

10. Me vendimin nr. 1632, datë 23.04.2014, Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur: *“Shpalljen e moskompetencës lëndore të Gjykatës së Apelit Tiranë. Dërgimin e akteve për shqyrtim Gjykatës Administrative të Apelit.”*.

11. Gjykata Administrative e Apelit, me vendimin nr. 1842, datë 09.09.2015, ka vendosur: *“Ndryshimin e vendimit nr. 5596 datë 21.05.2013 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Pranimin e pjesshëm të padisë. Detyrimin e të paditurit DRSSH-së, Tiranë t'i paguajë paditësit Kujtim Doku shumën prej 597.477 (pesëqind e nëntëdhjetë e shtatë mijë e katërqind e shtatëdhjetë e shtatë) lekë, si diferenca të paguara të pensionit të parakohshëm për vjetërsi shërbimi për periudhën 01.01.1999 - 30.06.2009. Rrëzimin e kërkesëpadisë për pjesën tjetër.”*. Gjykata e apelit ka arsyetuar se në bazë të shpjegimeve të ekspertit kontabël, përfshirë aplikimin e rritjeve të përvitshme të pazbatuar mbi diferencën nga momenti i caktimit të pleqërisë, shuma e pensionit është në masën 12,082 lekë në muaj. Ndërsa në lidhje me pretendimin e kërkuarit për moszbatimin e ligjit nr. 10142/2009, kjo gjykatë ka arsyetuar në të njëjtën linjë me vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Kundër këtij vendimi kanë paraqitur rekurs palët ndërgjyqëse.

12. Me vendimin nr. 00-2022-1625, datë 14.07.2022, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka vendosur: *“Mospranimin e rekursit të paraqitur nga pala e paditur Drejtoria Rajonale të Sigurimeve Shoqërore dhe pala paditëse Kujtim Doku, kundër vendimit nr. 1842, datë 09.09.2015 të Gjykatës Administrative të Apelit.”*. Ky kolegji, pa i hyrë analizës ligjore të shkaqeve të rekursit të paraqitur nga palët, ka vlerësuar se ndodhej para kushteve ligjore që përcaktojnë kufirin monetar, të parashikuar nga neni 56, shkronja “ç”, të ligjit nr. 49/2012, datë 03.05.2012 *“Për gjykatat administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”*, i ndryshuar, sipas të cilit nuk lejohet rekurs ndaj vendimeve përfundimtare të Gjykatës Administrative të Apelit për mosmarrëveshjet që lidhen me mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave kushtetues dhe ligjorë, që rrjedhin nga sigurimet shoqërore dhe shëndetësore, ndihma ekonomike dhe pagesa e aftësisë së kufizuar, me vlerë më të vogël se dyzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi. Në kohën e ushtrimit të rekursit, dyzetfishi i pagës minimale ishte në vlerë më të lartë se vlera e objektit të mosmarrëveshjes objekt gjykimi, për rrjedhojë vendimi i Gjykatës Administrative të Apelit është i paankimueshëm në Gjykatën e Lartë.

13. Në datën 11.11.2022 kërkuar i është drejtuar Gjykatës me ankim kushtetues individual, duke kërkuar shfuqizimin e vendimeve sipas objektit. Kolegji i Gjykatës në datën 17.01.2023 ka vendosur kalimin e kësaj çështjeje për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

14. **Kërkuesi**, në mënyrë të përmbledhur, ka pretenduar se vendimet gjyqësore të kundërshtuara i kanë cenuar të drejtën për një proces të rregullt, në drejtim të:

14.1. *Parimit të hierarkisë së akteve normative*, pasi akti normativ nr. 5, datë 10.11.2010, i cili është miratuar me shumicë të thjeshtë dhe procedurë të përshpejtuar me ligjin nr. 10367/2010, ka zvogëluar masën e pensionit të parakohshëm të përcaktuar me ligjin nr. 9210/2004, një ligj i miratuar me shumicë të cilësuar. Pavarësisht këtij fakti, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe Gjykata Administrative e Apelit nuk kanë pranuar kërkesën e kërkuesit për t'u trajtuar me masën e pensionit sipas ligjit nr. 9210/2004, por kanë zvogëluar masën e pensionit nga 25.564 lekë në 10.537 lekë.

14.2. *Parimit të sigurisë juridike dhe të drejtave të fituara*, pasi e drejta për pension të parakohshëm për vjetërsi shërbimi është një e drejtë që kërkuesi e ka fituar me ligjin nr. 7496/1991, e konfirmuar me ligjin nr. 9210/2004, që nga data e lindjes së kësaj të drejte deri në plotësimin e kushteve për përfitimin e pensionit të pleqërisë. Ligji nr. 10142/2009 nuk mund të cenonte dhe ndryshonte masën e përfitimit dhe llogaritjen e pensionit duke e zvogëluar atë. Për rrjedhojë, është cenuar edhe parimi i pritshmërive të ligjshme. Vendimet e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe Gjykatës Administrative të Apelit, të cilat e kufizojnë këtë të drejtë deri në datën 30.06.2009 dhe pranojnë rillogaritjen e pensionit me uljen e tij, kanë cenuar këtë parim. Edhe vendimi i Gjykatës së Lartë objekt kundërshtimi cenon të drejtën për përfitimin e plotë të së drejtës së pensionit të parakohshëm në përputhje me ligjet nr. 7496/1991, nr. 8087/1996, nr. 9210/2004 dhe nr. 9418/2005 deri në datën 13.02.2016 kur kërkuesi ka plotësuar kushtet për pension pleqërie. Pavarësisht se masa e pensionit të përfutur i garantohej “deri në plotësimin e kushteve për pension pleqërie”, të dyja gjykatat më të ulëta e kanë pranuar këtë masë deri në momentin e hyrjes në fuqi të ligjit nr. 10142/2009. Vendimet objekt kundërshtimi janë në kundërshtim me vendimet e Gjykatës nr. 9/2007, nr. 33/2010 dhe nr. 2/2013.

14.3. *Së drejtës së ankimit në një gjykatë më të lartë dhe së drejtës së aksesit*, pasi Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë duhet të zbatonte vendimin unifikues të Kolegjeve të Bashkuara të kësaj gjykate nr. 3, datë 06.12.2013, sipas të cilit kufizimi i së drejtës së ankimit nuk mund të shtrihet ndaj ankimeve të ushtruara para hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012. Megjithatë, Kolegji Administrativ në vendimin objekt kundërshtimi i është referuar kufizimit të nenit 56 të ligjit nr. 49/2012 për moslejimin e ushtrimit të së drejtës së rekursit për mosmarrëveshjet që janë me vlerë

më të vogël se dyzetfishi i pagës minimale. Nëse gjykatat e shkallës së parë dhe apelit do të vlerësonin shumën që DRSSH-ja, Tiranë i detyrohej kërkuarit edhe për periudhën nga 30.06.2009 deri 13.02.2016 (kohë kur ai ka plotësuar kushtet e daljes në pension), ajo do të ishte në vlerën 1,466,666 lekë, pra më e lartë se kufiri ligjor i përcaktuar në ligj.

14.4. *Parimit të ndalimit të fuqisë prapavepruese*, vendimi nr. 33/2010 i Gjykatës njëh fuqinë prapavepruese të rillogaritjes vetëm në rast se ajo rrit masën e përfitimit të pensionit të parakohshëm. Rillogaritja e parashikuar nga ligji nr. 10142/2009 nuk mund të bëhet jashtë kontekstit të vendimit nr. 33/2010 të Gjykatës, por vetëm nëse ndryshon pozitivisht situatën e përfituesve. Edhe vendimi nr. 2/2013 i Gjykatës është në linjë me vendimin nr. 33/2010 të saj.

14.5. *Parimit të gjykatës së caktuar me ligj*, pasi padia është regjistruar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë në datën 30.07.2010, kur nuk kishte hyrë në fuqi ende ligji nr. 49/2012 dhe kompetente për të gjykuar çështjen e tij nuk duhet të ishte gjykata administrative.

14.6. *Së drejtës për t'u gjykuar brenda një afati të arsyeshëm*, pasi kërkesëpadia është regjistruar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë në datën 30.07.2010, ndërsa vendimi i shqyrtimit të çështjes është i datës 21.05.2013, pra pas 2 vjetësh, 8 muajsh dhe 22 ditësh. Gjykimi në gjykatën e apelit ka zgjatur nga data 05.06.2013, kur është paraqitur ankimi, deri në datën 09.09.2015, në tejkallim të afatit 30-ditor të parashikuar në nenin 48 të ligjit nr. 49/2012. Edhe në Gjykatën e Lartë gjykimi ka zgjatur më tepër se 7 vjet, nga data 05.10.2015 deri në datën 14.07.2022.

15. ***Subjektet e interesuara, DRSSH-ja dhe ISSH-ja***, ndonëse janë njoftuar rregullisht, nuk kanë paraqitur prapësime me shkrim.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkuarit

16. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është një ndër aspektet kryesore që lidhet me inicimin e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i” dhe pika 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose

vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret e nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike efektive, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësuar në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

17. Gjykata vëren se kërkuksi legjitimohet *ratione personae*, në kuptim të neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, pasi ka qenë palë në procesin gjyqësor për të cilin janë marrë vendimet objekt kundërshtimi, si dhe është bartës i të drejtave dhe lirive themelore të njohura nga Kushtetuta.

18. Për sa i takon *shterimit të mjeteve juridike efektive*, Gjykata në praktikën e saj ka pranuar se në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “f”, të Kushtetutës, ankuesi duhet të shfrytëzojë në shkallët e sistemit gjyqësor të gjitha mjetet e lejueshme dhe mundësitë procedurale për vendosjen në vend të të drejtave të pretenduara të shkelura. Mjetet ligjore shterojnë kur, në varësi të rrethanave të çështjes, rregullat procedurale nuk parashikojnë mjete të tjera ankimi (*shih vendimet nr. 10, datë 04.03.2021; nr. 56, datë 25.07.2017; nr. 56, datë 21.07.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Për sa i takon pretendimit për cenimin e standardit të gjykimit brenda një afati të arsyeshëm, në jurisprudencën e saj, në referim të ndryshimeve ligjore të bëra në nenet 399/1 e vijues të Kodit të Procedurës Civile (KPC), Gjykata ka vlerësuar se, si rregull, individ duhet t’u drejtohet gjykatave të zakonshme në përputhje me parashikimet e KPC-së dhe vetëm pasi të ketë shteruar garancitë e mbrojtjes që i ofrohen nga juridiksioni i zakonshëm gjyqësor, ai mund të vërë në lëvizje gjykimin kushtetues (*shih vendimin nr. 3, datë 11.02.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

20. Në rastin konkret, Gjykata vëren se këto mjete të reja procedurale kanë hyrë në fuqi në datën 05.11.2017, pra ndërkohë që gjykimi në gjykatat e juridiksionit të zakonshëm ishte ende në proces. Nga materialet e çështjes nuk rezulton që kërkuksi t’i ketë shfrytëzuar këto mjete ligjore, por e ka parashtruar pretendimin drejtpërdrejt përpara Gjykatës. Prandaj në lidhje me këtë pretendim ai nuk i ka shteruar mjetet ligjore efektive përpara se të vinte në lëvizje këtë gjykim kushtetues. Ndërsa në lidhje me pretendimet e tjera, në kushtet kur nuk ka mjet tjetër ankimi kundër vendimit të Gjykatës së Lartë, Gjykata çmon se kërkuksi i ka shteruar mjetet e ankimit në dispozicion, në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “f”, të Kushtetutës.

21. Për sa i përket legjitimitetit *ratione temporis*, neni 71/a, pika 1, shkronja “b”, i ligjit nr. 8577/2000 ka parashikuar afatin ligjor 4-mujor nga konstatimi i cenimit për paraqitjen e ankimit kushtetues individual. Në rastin konkret, procesi gjyqësor ka përfunduar me vendimin

e datës 14.07.2022, ndërsa ankimi kushtetues është paraqitur në Gjykatë në datën 11.11.2022. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se kërkuksi legjitimohet *ratione temporis*, pasi e ka paraqitur ankimin kushtetues brenda afatit 4 – mujor të parashikuar nga dispozita e sipërcituar.

22. Në drejtim të legjitimitetit *ratione materiae*, Gjykata ka theksuar se sipas nenit 131, pika 1, shkronja “f”, të Kushtetutës, si dhe nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, kontrolli kushtetues ndaj vendimeve gjyqësore është i kufizuar në funksion të mbrojtjes së të drejtave dhe lirive themelore të garantuara në Kushtetutë, kur pasojat negative janë të drejtpërdrejta dhe reale për kërkuksin dhe kur shqyrtimi kushtetues i çështjes mund të rivendosë të drejtën kushtetuese të shkelur. Në çështjen konkrete, Gjykata vëren se pretendimet e kërkuksit për cenimin e parimit të hierarkisë së akteve normative, të parimit të sigurisë juridike dhe të të drejtave të fituara, si dhe të parimit të ndalimit të fuqisë prapavepruese në thelb kanë të bëjnë me parimin e sigurisë juridike në drejtim të garantimit të së drejtës për pension të parakohshëm. Prandaj, pavarësisht mënyrës se si janë parashtruar në kërkesë këto pretendime, duke iu referuar përmbajtjes së tyre, Gjykata vlerëson se ato duhen trajtuar në këndvështrim të së drejtës së ankimit në një gjykatë më të lartë të lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsytimit të vendimit, si dhe parimeve të sigurisë juridike dhe gjykimit nga një gjykatë e caktuar me ligj.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1. Për cenimin e së drejtës së ankimit në një gjykatë më të lartë të lidhur me të drejtën e aksesit dhe standardin e arsytimit të vendimit

23. Kërkuksi ka pretenduar se Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë duhet të zbatonte vendimin unifikues të Kolegjeve të Bashkuara të kësaj gjykate nr. 3/2013, sipas të cilit kufizimi i së drejtës së ankimit nuk mund të shtrihet ndaj ankimeve të ushtruara para hyrjes në fuqi të ligjit nr. 49/2012. Megjithatë, Kolegji Administrativ në vendimin objekt kundërshtimi i është referuar kufizimit të nenit 56 të ligjit nr. 49/2012 për moslejimin e ushtrimit të së drejtës së rekursit për mosmarrëveshjet që janë me vlerë më të vogël se dyzetfishi i pagës minimale. Gjithashtu, nëse gjykatat e shkallës së parë dhe apelit do të vlerësonin shumën që DRSSH-ja, Tiranë i detyrohej kërkuksit edhe për periudhën nga 30.06.2009 deri 13.02.2016 (kohë kur ai ka plotësuar kushtet e daljes në pension), ajo do të ishte në vlerën 1,466,666 lekë, pra më e lartë se kufiri ligjor i përcaktuar në ligj.

24. Sipas nenit 43 të Kushtetutës, kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveç rasteve kur parashikohet ndryshe në ligj, për kundërvajtje të lehta penale, për çështje civile ose administrative me rëndësi ose vlerë të vogël,

në përputhje me kushtet e parashikuara në nenin 17 të Kushtetutës, sipas të cilit kufizimi i të drejtave vendoset vetëm me ligj, për një interes publik dhe në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar atë. Rastet dhe mjetet e ankimit ndaj vendimeve gjyqësore përcaktohen me ligj, pra është ligji ai që njeh, garanton dhe kufizon të drejtën e palës për të kundërshtuar një vendim të gjykatës më të ulët në një gjykatë më të lartë, duke mos e lënë këtë çështje në diskrecion të gjykatës.

25. Gjykata ka pohuar se e drejta e ankimit është vlerësuar si mundësi e çdo individi për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar atij (individi) të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj. Pra, me Kushtetutë, kujtdo i garantohet e drejta për t'u ankuar të paktën një herë kundër çdo vendimi gjyqësor të dhënë ndaj tij. Në funksion të ushtrimit efektiv të së drejtës së ankimit ka rëndësi të realizohet si aspekti formal/procedural, ashtu edhe ai substancial. Kërkesat procedurale të ankimit janë, para së gjithash, në funksion të aksesit që duhet të kenë individët për të ushtruar efektivisht ankimin ndaj vendimit gjyqësor. Çdo instancë ankimuese që njeh sistemi i normave procedurale civile /penale është pjesë e së drejtës së individit për të pasur akses në gjykatë (*shih vendimet nr. 2, datë 18.01.2017; nr. 24, datë 25.04.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

26. Në jurisprudencën kushtetuese, gjithashtu, është pohuar se shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën për t'iu drejtuar gjykatës, e cila nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur një zgjidhje gjyqësore përfundimtare për mosmarrëveshjen. Nëse mohohet kjo e drejtë, procesi konsiderohet i parregullt, sepse aksesit në gjykatë është, para së gjithash, kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera të individit. Megjithatë, e drejta e aksesit mund të kufizohet kur bëhet fjalë për kushtet e pranueshmërisë së një ankimi, të përcaktuara në Kushtetutë dhe ligje (*shih vendimet nr. 9, datë 07.02.2017; nr. 18, datë 31.03.2014; nr. 17, datë 19.06.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

27. Nga ana tjetër, Gjykata ka theksuar se e drejta për proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funksioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë. Vendimi gjyqësor, në çdo rast, duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre. Vendimi duhet të mbështetet vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor dhe duhet të përmbajë

bazën ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analizën e provave dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes (*shih vendimet nr. 11, datë 21.04.2022; nr. 16, datë 16.03.2021; nr.12, datë 19.03.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

28. Standardi i arsytimit është i lidhur edhe me respektimin e të drejtave të tjera kushtetuese, siç është e drejta e aksesit në gjykim dhe e drejta e ankimit efektiv. Gjykata ka pohuar se në rastet kur kërkuesi nuk merr përgjigje për pretendimet e tij me natyrë kushtetuese, për shkak të vendimit të mospranimit të rekursit, i cenohet jo vetëm standardi i arsytimit të vendimit, por edhe e drejta e aksesit, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës, si dhe e drejta e ankimit në kuptimin substancial, e parashikuar në nenin 43 të Kushtetutës (*shih vendimin nr.45, datë 03.07.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

29. Në rastin në shqyrtim, Gjykata vëren se Gjykata Administrative e Apelit, pasi ka pranuar pjesërisht padinë e kërkuesit, në pikën 7 të dispozitivit të vendimit të saj ka vendosur se kundër vendimit lejohet rekurs në Gjykatën e Lartë. Ndërkohë, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka vlerësuar se përmbushen kushtet ligjore në lidhje me kufirin monetar të parashikuar nga neni 56, shkronja “ç”, i ligjit nr. 49/2012, sipas të cilit nuk lejohet rekurs ndaj vendimeve përfundimtare të Gjykatës Administrative të Apelit për mosmarrëveshjet që lidhen me mbrojtjen e të drejtave, lirive dhe interesave kushtetues dhe ligjorë që rrjedhin nga sigurimet shoqërore dhe shëndetësore, ndihma ekonomike dhe pagesa e aftësisë së kufizuar, me vlerë më të vogël se dyzetfishi i pagës minimale, në shkallë vendi. Ajo ka argumentuar se në kohën e ushtrimit të rekursit, dyzetfishi i pagës minimale ishte në vlerë më të lartë se vlera e objektit të mosmarrëveshjes objekt gjykimi, për rrjedhojë vendimi i Gjykatës Administrative të Apelit është i paankimueshëm në Gjykatën e Lartë (*shih paragrafin 15 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

30. Gjithashtu, Gjykata konstaton se edhe pse ka qenë Gjykata Administrative e Apelit, e cila ka orientuar kërkuesin të ushtrojë të drejtën e rekursit, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë nuk ka vlerësuar bazueshmërinë e shkaqeve të ngritura në rekurs nga kërkuesi, por është ndalur në faktin se vendimi i Gjykatës Administrative të Apelit është i paankimueshëm. Për të arritur në këtë përfundim, Gjykata e Lartë është bazuar vetëm te disponimi i gjykatës së apelit në dispozitiv, e cila ka pranuar pjesërisht kërkesëpadinë e kërkuesit dhe i ka njohur atij shumën 597.477 lekë (*shih paragrafi 15 të vendimit të Gjykatës së Lartë*), pavarësisht se neni 61, paragrafi 1, i KPC-së parashikon se vlera e padisë, pra e objektit të mosmarrëveshjes, përcaktohet në momentin e paraqitjes së kërkesës në gjykatë. Kjo dispozitë procedurale nuk rezulton se është analizuar në vendimin e Gjykatës së Lartë, e cila, gjithashtu, nuk ka arsytuar

shkaqet e qëndrimit të saj, pra pse vlera e mosmarrëveshjes përcaktohej nga shuma e njohur vetëm pjesërisht nga Gjykata Administrative e Apelit.

31. Për sa i përket objektit të kërkesëpadisë së kërkuarit, Gjykata vëren se megjithëse nuk është përcaktuar vlera konkrete e mosmarrëveshjes, gjithsesi ajo është e përcaktueshme, pasi kërkuari ka pretenduar përlllogaritjen e pensionit të parakohshëm të pleqërisë sipas ligjeve nr. 7496/1991 dhe nr. 9210/2004 deri në përmbushjen e kushteve për pension pleqërie (data 13.02.2006), e cila, sipas kërkuarit, arrin në masën 1.468.666 lekë. Kjo shumë është më e lartë se 880.000 lekë që përbën dyzetfishin e pagës minimale në vend në kohën e paraqitjes së rekursit.

32. Gjykata në jurisprudencë të vazhdueshme ka pohuar se problemet e interpretimit dhe të zbatimit të ligjit, të cilat hyjnë në juridiksionin e gjykatave të zakonshme, mund të merren në konsideratë në gjykimin kushtetues vetëm nëse cenohen të drejta ose liri kushtetuese themelore. Në këto raste, Gjykata bën një vlerësim të natyrës kushtetuese, që dallon nga ai i gjykatave të juridiksionit të zakonshëm (*shih vendimet nr. 43, datë 27.12.2022; nr. 41, datë 22.12.2022; nr. 3, datë 23.02.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

33. Bazuar në standardet e mësipërme dhe duke pasur në konsideratë rrethanat dhe faktet e rastit konkret, Gjykata vlerëson se kufizimi i parashikuar nga neni 56, shkronja “ç”, i ligjit nr. 49/2012 nuk është zbatuar nga Gjykata e Lartë në nivel të mjaftueshëm qartësie. Mënyra e zbatimit të ligjit nga ajo gjykatë në dukje është e paarsyetuar dhe ka vendosur ndaj kërkuarit një barrë joproporcionale, e cila nuk respekton në këtë mënyrë balancën e drejtë dhe të nevojshme midis qëllimit legjitim për të garantuar respektimin e kushteve formale për të paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë, nga njëra anë, dhe së drejtës për t’iu drejtuar asaj gjykate, nga ana tjetër.

34. Nën dritën e analizës së mësipërme, Gjykata çmon se Gjykata e Lartë duhet të arsyetonte se përse në llogaritjen e vlerës së mosmarrëveshjes, që përcakton ankueshmërinë ose jo të vendimit të apelit, i është referuar dispozitivit të vendimit të apelit dhe jo vlerës së mosmarrëveshjes që rezulton nga kërkesëpadia. Një arsyetim i tillë, jo vetëm do t’i bënte të kuptueshme arsyet e qëndrimit të Gjykatës së Lartë, por edhe do ta përligjte vendimarrjen e saj. Prandaj, Gjykata vlerëson se vendimi i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë duke mos arsyetuar qëndrimin e tij, si dhe duke mos i dhënë për këtë arsye përgjigje përfundimtare shkaqeve të paraqitura në rekurs, nuk plotëson kërkesat për proces të rregullt ligjor, si dhe krijon paqartësi, duke i cenuar kërkuarit edhe të drejtën e ankimit në një gjykatë më të lartë dhe të drejtën e aksesit. Për pasojë, pretendimi i kërkuarit në këtë drejtim është i bazuar dhe vendimi i Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë duhet të shfuqizohet.

35. Bazuar në sa më sipër, Gjykata, duke mbajtur në konsideratë se në zbatim të parimit të subsidiaritetit kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese është funksion edhe i Gjykatës së Lartë, çmon të mos ndalet në analizimin e pretendimeve të tjera të kërkuarit, që kanë të bëjnë me parimin e sigurisë juridike dhe gjyqimit nga një gjykatë e caktuar me ligj, për sa kohë që çështja do të merret sërish në shqyrtim nga ajo gjykatë.

36. Në përfundim, Gjykata vlerëson se kërkesa, sipas arsytimit të mësipërm, është pjesërisht e bazuar dhe duhet të pranohet.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, si dhe neneve 72 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, njëzëri,

V E N D O S I:

1. Pranimin pjesërisht të kërkesës.
2. Shfuqizimin e vendimit nr. 00-2022-1625, datë 14.07.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë.
3. Dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 25.04.2023

Shpallur më 25.05.2023